

exclusiva, sola, non excludit concursum Dei concomitantem, sed prædeterminantem, de quo subdit: *Nec aliquid facit vis necessitatis, ubi operatur electio sola voluntatis*; et cap. 2, ex hac doctrina concludit, Deum prædeterminatione sua non cogere voluntatem, neque ei resistere, sed eam in sua potestate dimittere. Quod in re idem est quod illam non prædeterminare. Et super Matthæum, circa illa verba capitis noni: *Fiat voluntas tua*, ait voluntatem Dei non cogere humanam, id est, necessitare; quia semper illam relinquit cum potestate resistendi. Et (quod valde notandum est) etiam ipsum Paulum ait ita fuisse percussum, ut voluntas ejus tunc fuerit libera, ut resisteret, si vellet. Similia multa possunt sumi ex Bernardo, lib. de Grat. et lib. Arbitr., et ex Richardo de S. Vict., tract. 1 de Statu inter homin., part. 1, c. 14, ubi ait, *libertatis esse, ut consensus ejus extorqueri vel cohiberi non possit*; et c. 3, illud ait esse necessarium et non liberum, cui voluntas resistere non potest.

21. Qui dicant Faustum Semipelagianæ hæresis suspectum. — Huic etiam sententiæ favet Gregorius, 6 Moral., c. 11, dicens: *Si superna gratia nocentem non prevenit, nunquam profecto inveniet quem remuneret innocentem; superna igitur pietas prius agit in nobis aliquid sine nobis, ut, subsequente quoque nostro libero arbitrio, quod jam appetimus, agat nobiscum*. Possent etiam multa adduci ex Fausto, Galliæ Episcopo, in duobus libris quos de gratia et libero arbitrio scripsit, et habentur tomo 5 Biblioth. Sanct. Patr. Sed ea omitto, quia suspectus est de Semipelagianorum errore, ut constat ex Petro Diacono, lib. de Incarn. et grat.; Chrysostomo, c. 8 et ultim.; et Joan. Maxent., in Rescript. ad Hormisdam Papam, colum. 12; et (quod gravius est) quia Hormisda Papa, consultus a quodam, qui appellatur Possessor, quid de libris Fausti sentiendum esset, nihil aliud respondet, nisi, *neque illum, neque quemquam, quos in auctoritatem Patrum non recipit examen Catholicæ fidei, aut Ecclesiasticæ disciplinæ ambiguitatem posse gignere, aut religionis præjudicium comparare*. Habetur hæc epistola in eodem tomo 5 Biblioth., et nuper excusa est inter epistolas decretales, et est n. 67 Hormisdæ Papæ, qui in citatis verbis videtur alludere ad decretum Gelasii, in cap. *Sancta Romana*, distinctione 17, ubi inter libros apocryphos opera Fausti enumerat. Unde in Vita Fulgentii, capite 28, refertur

Fulgentius eum reprobasse, et Ado, in Chron., hæreticum eum vocat; et eodem modo sentit de illo Trithemius in Fausto, et Joann. Montinien. in epistola ad Lectorem quæ habetur ante opera Prosperi, ait Faustum, cum Cassiano et aliis, pervertendo potius quam disserendo, oppugnasse opera Prosperi de Gratia. Et quoniam Gennadius, in libro de Vir. illustrib., quem libro beati Hieronymi adjecit, Faustum et ejus libros de gratia multum commendat, ipsum Gennadium idem Joannes Montinien. suspectum facit Pelagianæ hæresis. Et conjecturæ quas adducit, infirmæ non sunt, quamvis male interpretetur cap. 21 de Ecclesiast. dogmat., de quo supra dictum est. Denique, licet in præfat. illorum librorum, Faustus recte de gratia loqui videatur, tamen Isidorus, in Vita Fulgentii (ut allegatum reperi, ipsum enim videre non potui), ait Faustum incredibili calliditate Catholicum videri voluisse, cum esset Pelagianus. Quapropter multi moderni scriptores libros illos cum auctore rejiciunt, quamvis non desint nonnulli qui Faustum hac nota liberare studeant, quia in eis libris nihil videtur inveniri, quod cum Catholica doctrina aperte repugnet. (Contra Faustum scribunt Joann. a Bonon., lib. de Prædest., p. 3, pag. 116; Turrian., in lib. de Elect. divin., fol. 6; Bellarm., l. 2 de Grat., c. 11 et 15. — Pro Fausto scribunt Ruardus, art. 7, § *Nec ipsa*; Driedo, de Concord., fol. 20, 52 et 57, et tractat. 4 de Captivit. et redempt., c. 2, part. 5; Covarr., l. 4 Variat., c. 17.)

Alia testimonia Patrum, quibus supra probavimus ita dari nobis sufficientem gratiam, ut sit in potestate nostra habere omnia necessaria ad operandum, hanc etiam partem confirmant, nam, quacumque ratione asseratur divina voluntas efficax, et prædeterminans nostram, esse necessaria ad supernaturales actus, necessario sequitur illam non esse in potestate nostra, ut satis declaratum est.

Ex scholasticis qui contra hæreticos scripserunt, eadem veritas confirmatur.

22. Quapropter ex scholasticis Doctoribus nihil novi est, quod hoc loco afferamus, præter ea quæ libro primo de generali concursu, seu influxu primæ causæ adducta sunt; nam illi in universum loquuntur de actibus voluntatis, tam naturalibus quam supernaturalibus; et ratio libertatis, in qua nituntur, ge-

neralis est. Et inferius, cap. 16, notabimus nonnullos, qui non solum prædeterminationem in nostra voluntate, sed etiam præfinitionem in divina circa actus supernaturales negant. Hoc autem loco notandi sunt novi scriptores, qui specialiter disputant contra hæreticos negantes libertatem voluntatis propter efficaciam gratiæ, quos in hunc locum reservavimus, quia revera plurimum favent huic nostræ sententiæ, magnamque illi auctoritatem conciliant; nam fere omnes professi sunt non posse se aliter hæreticis satisfacere, seque ab eorum calumniis defendere.

Id constat ex Waldensi, lib. 1 Doctrinæ fidei antiq., a cap. 23 ad 28, ubi pluribus rationibus et testimoniis hanc sententiam confirmat, et specialiter capit. 25, ait periculose errasse quosdam Magistros, ponentes in humanis operibus necessitatem antecedentem, etiam ex voluntate Dei. Item Roffensis, art. trigesimo sexto, ubi etiam plura ex Patribus congerit, et specialiter ait, sicut non sequitur: Homo nihil potest velle absque Dei assistentia et generali influentia; ergo non est liber; ita non sequi, ex necessitate auxilii gratiæ, hominem non esse liberum, quia sicut influentia illa semper adest voluntati, ita et auxilium divinæ gratiæ cunctis ad manum est præsens; et ibidem ex Luthero refert hæc verba: *Periit itaque hic etiam generalis illa influentia, qua garriunt esse in potestate nostra naturales operationes operari*. Cui ipse respondet: *Cooperatur itaque Deus cuique creaturæ per hujusmodi influxum ad operationes singulas, et per eundem exercere voluntas actum suum potest*; et infra: *Quis enim non compertissimum habet, se posse per influentiam illam generalem, cum voluerit, stare vel sedere, silere vel loqui?* In eadem sententiam scribit latissime Driedo, de Captivitate et redemptione generis humani, tractatu 4, cap. 2, in 5 part. illius, et tract. 5, cap. 4, præsertim ad ultimam confirmationem secundi argumenti. Item libro de Concordia, præsertim c. 3, in solut. argument. Ruardus multus est in hac sententia explicanda et defendenda, cujus verba omnia referre, quæ in art. 7 contra Lutherum de hac re scribit, operosum esset. Legatur præcipue pag. 207, et inferius, a pag. 223, conclus. 4, 6, 7 et 10. Pro eadem sententia multa sumi possunt ex Stapletonio, libro 4 de Justificatione, cap. 8, quibus licet adjungere Didacum Paiva, libro 4 Orthodox. explicat., eo quod ibi specialiter

arguat Calvinum, et ab ejus calumniis Patres Societatis defendat. Calvinus enim Jesuitas Pelagianos appellare consuevit, eo quod physicam prædeterminationem voluntatis pernegarent, ex qua plane videbant sequi necessitatem humanarum actionum libertati repugnantem, quam ipse Calvinus introducere studebat. Paiva igitur ostendit Calvinum, ut suum errorem defenderet, alium viris Catholicis imposuisse sine ullo fundamento, quia ad perfectionem et efficaciam divinæ gratiæ non pertinet liberum arbitrium ligare (ut ipse loquitur), seu physice prædeterminare, quod idem est, sed præparare, excitare et adjuvare; hoc enim posterius in S. Patribus legimus, non vero illud prius. Eadem sententia sumi potest ex Alfonso de Castro, contra Hæreses, verb. Gratia, hæc. 1, et verb. Libertas, hæc. 1, in quantum sæpe dicit in hominis potestate positum esse Deum trahentem sequi, aut ei resistere; et ex Vega (quamvis soleat in contrarium citari), lib. 6 in Trident., capit. 4, quem locum supra explicui, lib. 1, cap. 14; hic ergo Auctor, ibid., cap. 7, docet auxilium supernaturale, quod est per modum concursus, quod ipse vocat auxilium speciale quo adjuvamus ad actus supernaturales, hoc (inquam) auxilium ita esse in potestate nostra, sicut auxilium generale per concursum universalem; et hoc existimat necessarium, ut conversio in Deum, vel alius actus supernaturalis immediate possit subesse potestati hominis; in quo plane docet nostram sententiam; hoc enim est quod intendimus, scilicet, posita in homine sufficiente excitatione, et facultate in actu primo, esse in potestate ejus habere concursum actualem gratiæ, nec posse aliter intelligi quomodo operatio proxime sit in potestate hominis; et cap. 8, ponit discrimen inter excitantem et adjuvantem gratiam, quod illa non subjacet potestati nostræ, de hac vero subdit: *Sunt etenim et ex parte a nobis, et nostræ libertati semper subjacent, quæ per gratiam adjuvantem Deus in nobis facit*; et libro 13, capit. 13, dicit auxilium efficax esse in potestate peccatoris. Quod nullo modo posset esse verum, si tale auxilium consisteret in prædeterminatione efficaci, ut supra ostensum est. Posset autem aliquis hæerere in quibusdam verbis hujus auctoris, lib. 6 in Trident., capit. 6, ubi sic inquit: *Excitat namque Deus vocatione sua sancta et illuminatione, ut surgamus a peccato. Neque contentus excitare, quadam nobis ignota sue virtutis appli-*

catione, et nostræ voluntatis mirifica inclinatione et inflexione, benigne nos adjuvat, ut consentiamus, et obediamus vocationi suæ; et idem fere dixerat capit. 5, in illis verbis: *Ipsæ solus facit ut faciamus, sive aliquibus bonis inspirationibus, sive alio ignoto nobis modo, applicando, et inflectendo voluntatem ad operandum.* Sed imprimis, ut ex ipsis verbis constat, hic auctor non affirmat illum ignotum modum tanquam certum, nec tanquam necessarium ad singulos actus. Deinde nunquam dixit per illum modum Deum prædeterminare physice voluntatem, imo nec prædeterminare; quin potius sentit, non obstante tota illa actione Dei, posse voluntatem resistere, ut patet ex his quæ inferius subjungit, cap. 8 et 9. Itaque tota illa applicatio, et inflexio seu inclinatio voluntatis, intelligenda est per affectiones, et dispositiones vitales ipsius voluntatis, quibus a Deo præparatur et disponitur, ut divinam vocationem suscipiat.

Ultimo loco, in favorem hujus sententiæ referam Dominicum Soto, inter modernos Thomistas insignem Theologum, qui, libro 1 de Nat. et Grat., c. 16, ut satisfaciatur hæreticis, objicientibus Deum sua voluntate efficaci nostras necessitare, respondet id falsum esse, quia Deus, sua infinita sapientia et potentia, cum singulis causis secundis modo proprio concurrat; declarans autem quis sit iste modus respectu nostræ voluntatis, aperte dicit non esse per voluntatem Dei efficacem et prædeterminantem, et ideo non inferre necessitatem; verba ejus sunt: *Quocirca, quidquid Deus vult, voluntate absoluta, et quæ dicitur beneplaciti, fit, juxta illud: Voluntati ejus quis resistet? Quando autem cum libero homine concurrat, non vult illud fieri, nisi salva humana natura, et libera voluntate, quæ idcirco resistere Deo potest; ergo sentit illam voluntatem, qua Deus concurrat, non esse absolutam, neque includere talem motionem, cui nos resistere non possumus; unde inferius ait: Sunt alia secundi generis opera, quæ ita in nobis Deus exercet, si nos tamen assensum præbeamus; ubi satis explicuit conditionem in illa voluntate Dei inclusam; et inferius tandem ait: Nihil aliud est me Deum hoc modo movere, quam mecum concurrere ad eliciendum liberum actum.* Ipsum enim Dei concursum, motionem Dei, imo et præmotionem appellaverat, non in sensu recentiorum auctorum, sed antiquorum, et in eo modo quo causa prima dicitur prius natura influere, ut sæpe in su-

perioribus exposuimus. Et ideo consulto vocavit illam motionem liberam homini, ne existimaretur esse motio aliqua, ad quam voluntas mere passive se habeat, qualis est illa præmotio ac prædeterminatio physica, quam novi Theologi ponunt. Tractat autem ibi Soto specialiter de actibus supernaturalibus, et de omnibus auxiliis gratiæ quæ ad illos necessaria sunt, et juxta hanc doctrinam exponit omnia Scripturæ loca, in quibus hi actus Deo tribuuntur, eodem fere modo quo nos id præstabimus statim, cap. 14. Ex his sane satis aperta erat sententia Soti; sed, ut magis adhuc constet quam ex animo, sola ratione adductus, ei adhæserit, videndus est in iis explanationibus suarum opinionum, quas addidit consulto ad finem, libro quarto Sententiarum. Etenim, cum ipsum reprehendisset nescio quis, ex eo quod in hac sua opinione nimium favere videretur libero arbitrio, versiculo *Quidam vero, inquit in hæc verba: Quidam vero hoc taxare voluerunt, dicentes, quod nimium tribuerim libero arbitrio in justificationis causa. Et tamen, salva semper Catholice Ecclesie censura, arbitror necessario sic dicendum; et paulo infra: Et ideo, postquam dixit Christus, Joan. 6: Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui me misit, traxerit eum, subjunxit: Qui audit et discit, venit ad me; quasi in nostra potestate sit trahenti assentire aut dissentire.* Hæc Sotus. Satis igitur constat sententiam hanc neque esse novam, cum sit ab antiquissimis Patribus tradita, neque esse propriam Theologorum Societatis Jesu, cum omnium Ordinum auctores illam doceant, quamvis nostri fortasse distinctius et accuratius eam tradiderint, et insigni eruditione locupletaverint. Quos hoc loco non refero, ne domesticis testibus uti videar.

CAPUT XIV.

QUOMODO GRATIÆ EFFICACIA INTELLIGENDA SIT ABSQUE PHYSICA PRÆDETERMINATIONE.

1. *Tribus modis potest auxilium gratiæ dici efficax.* — *Primus.* — Priusquam argumentis respondeamus, quibus auctores contrariæ sententiæ moti sunt ad constituendum auxilium efficax in illa physica prædeterminatione, oportet ut explicemus quid auxilium efficax sit, et unde illius efficacia proveniat, vel in quo consistat. Est autem, ut supra tetigi, cap. 6, illa vox, *efficax*, distinguenda;

potest enim tribus modis sumi. Primo, ut tantum dicat virtutem seu facultatem agendi, etsi non agat, quomodo dicitur medicina efficax, et specialiter solet hæc denominatio tribui illi virtuti, quæ in suo genere habet aliquam specialem energiam: et in hac significatione auxilium gratiæ sufficiens est vere efficax, quia ex se effectivum est supernaturalis conversionis, et singularem vim habet ad voluntatem pertrahendam; et hoc sensu est valde usitata hæc vox apud Patres, et in ea dixit Paulus, ad Hebræos 4: *Vivus est sermo Dei, et efficax, et penetrabilior omni gladio ancipiti.* Quod indicavit Petrus, Joannis 6, cum dixit: *Ad quem venimus? Verba vitæ æternæ habes;* quibus verbis efficaciam gratiæ declaravit. Hic ergo non sumimus gratiam efficacem hoc sensu, ut constat; quia sic generalis est appellatio, et sufficientem gratiam comprehendit, ut dixi.

2. *Secundus.* — Secundo, hæc vox, *efficax*, significare potest vim agendi, ut actu conjunctam suæ actioni, ita ut nihil aliud sit virtus efficax, quam virtus actu efficiens; et hoc modo satis clarum est quid sit auxilium efficax, et quid requiratur ut efficax sit; dicitur enim auxilium, quod actu efficit conversionem hominis, seu actum supernaturalem et humanum. Quo fit ut in hac significatione gratia non possit esse efficax sine consensu et determinatione libera nostræ voluntatis, quia gratia non est ita efficax supernaturalis actus humani, ut se sola, et sine concursu liberi arbitrii, possit illum efficere; quia talis actus, ut vitalis et liber est, habet essentialem dependentiam a libero arbitrio. Unde hoc non est tribuendum imperfectioni gratiæ; quia non datur ut sit totum principium actus in omni genere, sed ut sit principale principium, tum morale, tum physicum, et sub ea ratione totale; adjuvans tamen et elevans liberum arbitrium ad secum cooperandum. Atque hinc etiam fit ut auxilium gratiæ, quod de se est efficax priori modo, id est, maximam habens vim et efficacitatem, desinat esse efficax posteriori modo, solum ex defectu, et potestate liberi arbitrii, quod, cum nihil supernaturalis boni possit per se solum agere, potest solum ipsum tale bonum impedire, et divinæ gratiæ resistere, quod non provenit ex impotentia divinæ gratiæ, sed ex suavitate et sapientia divinæ providentiæ, quæ ita movet suam creaturam, ut eam motum suum agere sinat.

Neque propterea dicendum est gratiam ac-

cipere a libero arbitrio efficaciam, id est, actualem effectiorem, quia liberum arbitrium nihil confert gratiæ, sed gratia potius conferitur libero arbitrio, et per illam ac ratione illius præparatur et juvatur; sed solum sequitur gratiam non posse suam effectiorem exercere sine libero arbitrio, quod est verissimum, quia hæc est natura talis principii, et talis actionis. Unde nec proprie dicitur gratiam pendere a libero arbitrio in sua efficacia, quia dependentia dicit causalitatem vel subordinationem inferioris ad superius, sed proprie dicitur gratia requirere concomitantiam liberi arbitrii ut efficax fiat, id est, ut efficiat. Sicut causa prima, ut agens cum secundis, non pendet proprie ab illis, sed potius e converso hæc pendet ab illa; requirit tamen causa prima, ut sic operans, causam secundam coefficientem, nec per illum concursum præcise sumptum posset se sola agere, quamvis alio modo possit, si velit. Proprie vero dicitur actio gratiæ pendere a libero arbitrio, quia eadem est utriusque actio; sicut diximus eandem esse actionem a causa prima et secunda, vel sicut est eadem actio habitus et potentiæ, vel agentis principalis et instrumenti; his enim modis, vel aliquo illorum, comparantur inter se gratia, et liberum arbitrium. Unde, si efficacia gratiæ, in ea significatione quam nunc prosequimur, nihil aliud est quam actio seu efficientia gratiæ, aut denominatio inde desumpta, etiam concedi potest efficaciam gratiæ pendere a libero arbitrio, quia ab illo pendet actio, a qua gratia denominatur efficax, id est, efficiens; multoque magis e contrario pendebit a gratia, quod liberum arbitrium sit operans seu cooperans; quia ipsius operatio et cooperatio principaliter a gratia pendet. Sicut etiam actuale exercitium gratiæ in agendo, vel determinatio ejus ad agendum in tali tempore, vel interdum etiam in tali specie actus, pendet a libero arbitrio, quatenus illa determinatio est actio ejus, et licet etiam hoc titulo a gratia dependeat, tamen sub hac voce seu denominatione determinationis, peculiari titulo potest attribui libero arbitrio, propter proprium et intrinsecum dominium, quod habet in actionem suam, ut cap. 17 magis declarabimus.

3. Hæc omnia ideo dicta sunt, quia a multis reprehendi solent in his auctoribus, qui efficaciam auxilii solum ponunt in actuali actione, et nihil aliud esse putant, quam denominationem ab actuali influxu seu actione sumptam.